

Pethes Imre

Akivel annyszor vívott hetyke parbajt a színpadon, mint *Cyrano*, gunyos balladát deklamálván minden összecsapáshoz, orozva, hátulról, gyáván, szinte mint *Rostand* buta fadarabja megölte őt a Halál. *Cyrano* meghalt. Legendás kardja kibullott a kezéből, elsimult arcáról a kedves fíntor. A dal elhervadt ajkán s a férfiszív gondokkája nem sir fel többé Roxan erkélye alatt. Es meghalt a tépelődő *Hamlet*, a panaszkodó *Lear*, a tréfás *Benedek*, a nőfékező *Petruccio*. Es elhalogat *Tiborc* keserve, *Petur* lázongó fűtöttsége, a bohém *Mefisto* s a küzdelmes *Lucifer*. Letette botját a nagybotu *Lőrinc* pap, bölcseségét *Sigismondo* s terheit *Fedja*. Itt hagyta az *ibseni* világ sötét alakjait, elment az *Örvény* főbirája, a *Hazajáró lélek* mérnöke, elment a ravasz és képmutató *Tartuffe*, az *Aranyember* s a *Süt a nap* tisztelése az eliziumi mezőkre, ahol mindig süt a nap s az emberi kultúra nagyjai boldog könnytelenségben, fájdalomtalanságban pihenik ki a gyótró élet szenvedéseit...

Ki volt *Pethes Imre*? Kevesen tudják, hogy a legnagyobb magyar színész. Még kevesebben, hogy a legmodernebb magyar színész. Rögs utat futott meg, sokszor a próféták és uttorók tragikumával. Mikor először fellépett a Nemzeti Színházban *Rostand Regényesek* című darabjában, megbukott. A magyar színpadon akkor tombolt legjobban a meiningenizmus, a színpadi retorika, a koturnusos ágálás minden üressége. Es jött egy ember, fiatal volt és szép, haja koromfekete, arca magyarin barna, szoborszépségű fejét istenek irigyelhették volna meg és ez még sem akart hős lenni, emberi lábón járt, emberi hangon beszélt és a nagy pózok és gesztusok helyett emberi szívet tartotta a kezében. *Pethes Imre* művészetének minden titka az emberábrázolás

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Gáspár Jenő*

Cím: *Pethes Imre*

Forrás:

Új Nemzedék

Bm

(Hely)

1924. 11. 16.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Pethes Imre

Idő

"1924"

Személy

3. öszintesége volt. De a sajtó, amely mögött a német esztétika nagy szószólója, egy közelmúltban elhalt kiváló tudósunk és esztétikuskunk és köre állt, mint megcáfolhatatlan esztétikai fórum, idegenkedve fogadta az embert, s csak az *Egyenlőségben* tudott a *Pethes-féle* irány diadalt aratni.

Azóta ő, s az a művészgeneráció, amelyet a színiakadémián felnevelt, az emberi vonásokat huzta alá kiállításában, lélekrajzában, beszédmódjában és egész valójában. Így lett a modern magyar színészet uttörője és nevelője. Diadalainál csak önmaga, a lelke és a tehetsége volt nagyobb. Mégis, különösen három szerepében nőtt emberfölöttivé. *Cyranoja* a legtökéletesebb remekmű volt a kontinensen. Ami hetyke gavalléria, franciás esprit, gascognei virtus és emberi lira van ebben a szerepben, azt ő hihetetlen zsenialitással tudta életrekelteni. Megcsodálták érte a franciák is. *Lear királya* szinte félelmetesen egyszerű és sallang nélküli ember volt. Soha színpadon nem öntötték úgy síró szoborba az apai és az emberi fájdalmat, mint *Pethes Imre*. Es ki fogja elfelejteni *Az élő holttest* *Fedjáját*, aki látta az ő szemében a tolsztoji terheltséget, az oroszos melancholiát, a lefelé zuhanó ember fatalista mosolygását és azt a szomorú tüzet, amelyért érdemes embernek lenni, s amely a legőszeszertörtebb lélek kelyhében is, mint mésses pislálkol, a jóságot.

Es most elment hűséges barátja, *Gyenes László* után ő is. Nem hiába egy föld, egy vidék, a Jász-ság szülte mindkettőjüket, nem hiába egy sors, egy szerelem, a lámpák világa örölte fel őket, halálukban is rokonok maradtak. *Ge-*

nézus a színpadon kibékült Istenével utoljára, *Pethes Imre* a kór-ágyon engesztelődött ki Azzal, akitől van minden szépség és nagyság. Örökké embereket ábrázolt, szépen, harmónikus megbékéléssel, emberi alázattal és megnyugvással hagyta itt ezt a földet. Ne utközzék meg senki, ha szokatlanul meleg ez a nekrológ. Ember butcsuzik embertől.

Egy kiváltságos nagy embertől. Illik hozzá a meleg szó és könny. Mert bár egyszerű komédiás volt, a lelke császáribb és királyibb volt a királyokénál. Es illik a fájdalom. A mi generációnk, a magyar végzet, a nagyokat temető generáció. Napról-napra hullatja leveleit a nagy, az áldott, szent magyar fa.

Egyre jobban töredeznek ága, s nemstokára csak a disztelen törzs marad meg. Es mi alatta szürkén, mint a fázós verebek. A magyar csillagok kivesznek az égről. Es a kétségbeejtő sötétben olyan szomorú nyitott sírok fölé szólni megmaradt kevés virágunkat...

Gáspár Jenő.